

Key words: professional self-determination, athletes after sports career, pedagogical technique, pedagogical experiment.

Стаття надійшла до редакції 12.03.2015

УДК 659

*Меліхов К.В.,
м Харків, Україна*

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ КЕРІВНИКА В УМОВАХ ВІДКРИТОСТІ ВЛАДИ (НА ПРИКЛАДІ – КЕРІВНИКА ПРЕС-СЛУЖБИ ОБЛДЕРЖАДМІНІСТРАЦІЇ)

Постановка проблеми. Важливе та особливе значення у діяльності держави займає управління. Термін "управління" у буквальному розумінні означає діяльність з керівництва чимось. Управління - це соціальний феномен, характерний абсолютно для всіх сфер людської життєдіяльності, чи то сім'я, дружній колектив, різні громадські об'єднання і т. п. Кожна людина в своєму житті в різних ситуаціях застосовує ті чи - інші способи впливу на людину з метою змінити поведінку іншої особистості в потрібному для себе напрямку. Як слушно зауважив Герберт А.Саймон, управління - це знання про те, як маніпулювати іншими людьми, - як примусити їх зробити те, що вам потрібно [8, с.40]. Масштабність і складність процесів політико – економічного реформування України потребують прискореного формування та оновлення управлінської еліти, залучення до системи управління на всіх рівнях енергійних, компетентних та ініціативних кадрів нової генерації. Сучасні процеси державотворення в Україні зумовлюють актуальність досліджень необхідних якісних характеристик керівників у системі державного управління, особливо на найвищих посадах та забезпечення їх найкращих якостей.

Аналіз останніх праць та публікацій. Огляд наукової літератури, що присвячена формуванню основних якостей керівника, засвідчує наявність значної кількості праць науковців з цієї теми. Найбільш важливі питання, пов'язані з поняттям «лідерства» та основними особисто - діловими й професійними якостями управлінців, розглядають у своїх працях такі зарубіжні та вітчизняні науковці, як А.Гаврилюк[2], М.Лагунова[4], Н.Нижник[5], Л.Е.Орбан-Лембрик[6] та багато інших. Проблема діяльності прес-служб в

органах державної влади та управління висвітлена в наступних працях: Г.Атаманчук «Теорія державного управління», О.Русаків «Зв'язки з громадськістю в органах державної влади», І.Синяєва «Паблік рілейшнз в комерційній діяльності», А.Чумиков і М.Бочаров «Зв'язки з громадськістю: теорія і практика» та інші.

Мета статті - визначити основні професійні якості, що мають бути сформовані у підготовці керівників прес-служби.

Виклад матеріалу.

Керівник – це творча, професійно підготовлена, високomorальна особистість, яка здійснює певну роботу з підлеглими членами колективу перебуває в безпосередніх контактах з ними по вирішенню поставлених завдань, вмілий організатор і наставник, який здійснює владну, адміністративно-управлінську, виховну, стратегічну, адміністративну, експертно-інноваційну, комунікаційну, соціальну та лідерську функції, володіє особистими, професійними та діловими якостями [7].

В сучасних умовах зростає увага до підбору керівників органів державної влади, які повинні бути, як зазначає М.Лагунова, не просто виконавцями, а управлінцями, яким притаманна компетентність, інформованість, відповідальність, здатність і готовність до творчої, інноваційної діяльності.

Вимоги до особистості керівника в органах державної влади є традиційно високими, незалежно від того, якою кількістю підпорядкованих він управляє. До основних властивостей керівника відносять такі:

1. Соціальна спрямованість діяльності. Керівник як офіційна особа повинен добре знати законодавчі і нормативні акти, що регламентують діяльність соціальних організацій, до числа яких належить їх колектив. Він повинен відповідно добре розуміти основні тенденції в розвитку сучасної політики, економіки, права й інших сфер життя держави.

2. Висока компетентність у визначеній фаховій діяльності відповідно до профілю керованого колективу, тому що керівник не взагалі управляє людьми, а управляє їхньою діяльністю, спрямованою на рішення фахових задач. Проте, в силу своєї роботи, пов'язаною з організацією людей, керівник повинен володіти системою знань і в ряді суміжних областей: філософії, етики, ораторського мистецтва, логіки, психології, педагогіки. Такі керівники вміють спілкуватися з людьми, поєднуючи слово і справу. Вони чітко ставлять цілі, вміють їх

обґрунтувати і можуть змусити людей вірити в необхідність їхнього досягнення.

3. Організаторські здібності. Одна з найголовніших задач керівника – створити умови для прояву активності, ініціативи, творчості людей, розвитку їхньої активної мотивації.

4. Високі моральні якості: справедливість і об'єктивність в оцінці співробітників, гуманність, чуткість, тактовність, чесність. Не тільки в плані своєї ділової компетенції, але й у своїх моральних якостях керівник повинен бути зразком для підлеглих.

5. Емоційно-вольові риси характеру: цілеспрямованість, принциповість, наполегливість, рішучість, дисциплінованість, захопленість; спроможність показати ці свої якості своїм підлеглим і повести їх за собою.

6. Інтелектуальні властивості: спостережливість, аналітичність мислення, спроможність до прогнозування ситуацій і результатів дій.

Посада керівника прес-служби в обласній державній адміністрації за об'ємом роботи і покладеним завданням є нерівнозначною посадам керівників управлінь, відділів і інших структурних підрозділів обласної державної адміністрації.

Прес - служба - відділ організації, що виступає як спеціалізована структура по роботі із засобами масової інформації з метою комунікативно-інформаційного супроводу діяльності організації. При цьому головне завдання прес-служби в органах державної влади - інформування громадськості щодо суті рішень, що приймаються, і створення позитивного іміджу суб'єкта інформаційної політики, яким виступає державна структура і зокрема її керівник.

Таким чином, прес-служба в органах державної влади - офіційний представник держави і влади, що має значну кількість інформації, що цікавить суспільство, про дії влади, видає цю інформацію, використовуючи усі форми взаємодії зі ЗМІ.

Як відомо, прес-служба є сполучною ланкою, що забезпечує обмін інформацією між суспільством і організацією, на базі якої створена ця прес-служба. На думку Г.В.Атаманчука[1] зв'язки з громадськістю як важливий компонент державної управлінської діяльності мають чітко окреслений комплекс функцій. Виконуючи функцію управління, прес-служби включають набір робіт по забезпеченню керівництва державних організацій інформацією про

громадську думку, наданню йому допомозі по інформаційному забезпеченню різних напрямів державної діяльності.

Достовірна і своєчасна інформація є головною умовою ефективної роботи кожної організації. Прес-служби повинні мати добре налагоджені стосунки з засобами масової інформації, володіти необхідними технічними можливостями.

Керівник прес - служби – це особа, яка планує, організує, координує процес реалізації та оцінює комунікаційну діяльність усієї організації.

Керівник прес - служби здійснює загальне керівництво усіма напрямками і етапами діяльності цієї організації. Одночасно голова прес-служби є "голосом" обласної адміністрації і "голосом" самого голови адміністрації : саме він повинен виступати прес-секретарем від імені облдержадміністрації в найрізноманітніших ситуаціях.

Основні обов'язки керівника прес - служби:

- здійснення загального керівництва усією інформаційною діяльністю облдержадміністрації;
- вироблення разом з главою адміністрації загальної стратегії і тактики інформаційної політики облдержадміністрації;
- надання інформації або консультування з окремих питань керівництву облдержадміністрації.

Для ефективної роботи прес-служби необхідно:

1. Прес-секретар або керівник прес-служби повинні мати прямий вихід на керівника, мати повну інформацію про поточну діяльність.

2. Діяльність прес-служби будується в строгій відповідності з цілями і завданнями органів влади на коротко-, середньо- і довгостроковий періоди.

3. Прес-секретар або керівник прес-служби повинні оперативно отримувати від інших підрозділів усю інформацію, необхідну для реалізації поставлених керівництвом завдань.

4. Прес-секретар або керівник прес-служби повинні брати участь в плануванні заходів за участю керівництва, яким необхідно надати громадський резонанс.

5. Прес-секретар або керівник прес-служби повинні користуватися довірою, бути професіоналом у своїй області і мати хороші контакти в журналістському середовищі.

Отже, які ж вимоги пред'являються до керівника прес - служби? У своїй книзі «Зв'язок між урядом і пресою» Стівен Хесс пише, що представникам по зв'язках із ЗМІ необхідні витривалість,

допитливість, доброзичливість, гарна пам'ять, ввічливість, стійкість в умовах стресу, розуміння людської психології, здатність передбачити і улагодити процедурні деталі. Також корисна здатність швидко запам'ятовувати факти. Офіційний представник повинен уміти діяти в непередбачуваних ситуаціях, справлятися одночасно з декількома завданнями, уміти працювати в умовах, коли його постійно відволікають, уміти швидко реагувати, бути неупередженим по відношенню до працівників ЗМІ - тобто, на віддавати нікому переваги [3, с.3]. Серед особистих якостей найчастіше називають комунікабельність, здатність успішно взаємодіяти з людьми на різних рівнях. Ерудованість, доброзичливість, особиста організованість, почуття гумору - усі ці якості потрібні для успішної роботи. Крім того, треба бути здатним витримувати тривалий стрес, бути готовим до того, що доведеться затримуватися на роботі, мати ненормований робочий день і робочий тиждень.

Керівник прес-служби повинен мати певні риси:

1. Доступність і відкритість. Це не означає, що він мусить постійно спілкуватися з журналістами. Ідеться про системність такого спілкування передусім через заздалегідь оголошені брифінги.

2. Володіння оперативною інформацією. Прес-служба постійно знає атак з боку журналістів, які прагнуть негайно отримати інформацію з питання, що їх цікавить. Слід знову наголосити на необхідності передбачувати питання, що можуть постати у зв'язку з певною подією.

Керівник прес-служби повинен мати ще і наступні навички:

1. Знати сферу діяльності. Він має завжди бути в інформаційному полі. Знання структури організації, розуміння зовнішніх та внутрішніх процесів - ключ до успішної діяльності.

2. Комунікаційні знання. Розуміння процесу роботи засобів масової інформації, базові знання по соціології і інше мають бути його багажем. Також немало важливою рисою є володіння журналістськими навичками (написання текстів розмов, статей, прес-релізів та ін.).

3. Технічні знання. Уміння користуватися комп'ютером, основними програмними продуктами на рівні просунутого користувача. Використання Інтернету в роботі.

4. Мати широкий кругозір. Бути в курсі світових подій, а також того, що відбувається в країні.

5. Знання механізмів та процесів у державному управлінні.

6. **Управлінські навички.** Не маючи подібних навичок, нереально досягти високого становища в організації і змусити інших вислухати і прийняти вашу точку зору.

Діяльність керівника прес-служби, як державного службовця, має яскраво виражену специфіку:

- носить творчий і публічний характер;
- часто реалізується в екстремальних ситуаціях (здійснюється в потенційно конфліктній площині і покликана забезпечити інформаційну безпеку управлінської системи);
- буває, що інформація, на підставі якої керівник прес-служби приймає рішення, не відповідає основним вимогам соціального управління - точності і надійності (її адекватна інтерпретація і прийняття на її основі управлінських рішень об'єктивно ускладнені);
- по-різному оцінюється політиками, чиновниками, журналістами.

Для ефективного виконання функціональних обов'язків керівникові прес-служби необхідно володіти системою знань і умінь, які характеризують специфіку держслужби на усіх її рівнях (організаторські якості і уміння, гнучкість, нормативність поведінки, стресостійкість, здатність працювати в "команді"), і журналістських, творчих (комунікабельність, креативність, система якостей і умінь "публічної індивідуальності", здатність надавати широкий спектр інформації від нейтральної до сенсаційної, проблемної, неоднозначної).

Ефективність діяльності керівника прес-служби підвищується, коли він здатний враховувати цілі усіх включених в комунікацію сторін (журналістів, політиків, працівників апарату (чиновників)), вести діалог, володіє соціальними ролями "журналіста", "чиновника", "довіреної особи політика", і має високий статус серед усіх партнерів по взаємодії.

Численні і різноманітні функціональні обов'язки керівників прес-служб, їх особливий статус в адміністраціях, відсутність спеціальної професійної підготовки і чітких критеріїв ефективності є джерелом ряду протиріч цієї професійної діяльності. Протиріччя виступають як екстремальні чинники, що істотно утрудняють ефективне виконання керівниками прес-служб своїх обов'язків. Подолання існуючих протиріч в діяльності керівників прес-служб можливо при розвитку професіоналізму діяльності і професійно важливих якостей.

Ефективність інформаційної діяльності керівника прес-служби залежить не лише від його професіоналізму, але і від об'єктивних умов, найважливіші з яких : цілі, що переслідують регіональні органи влади при організації інформаційної діяльності (маніпуляція громадською думкою або розвиток діалогу з населенням); позиція, з якої задаються вимоги до ефективної діяльності керівника прес-служби (глави адміністрації, журналістів, апарату). Підвищення ефективності діяльності керівника прес – служби відбувається, якщо головними цілями регіональних органів влади є розвиток діалогової взаємодії з населенням, критерії ефективності задаються з позиції реалізації соціальних функцій цієї професійної діяльності.

Знижують ефективність діяльності керівника прес-служби наступні чинники: некомпетентність, непрофесіоналізм, відсутність адаптивних і комунікативних якостей, неадекватна самооцінка, недотримання професійної етики, ангажованість, нездатність до саморозвитку, відсутність організаторських якостей, невисокі інтелектуальні якості.

Список літератури:

1. Атаманчук, Г.В. Теория государственного управления / Г.В. Атаманчук. - М.: Омега-Л, 2004. - 301 с.
2. Гаврилюк А. Природа резонансного лидерства та якісні ознаки сучасного лідера-управлінця. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: www.academy.gov.ua/ej6/txts/07gamslu.htm.
3. В. Демин, Т. Пак. Организация работы пресс-служб – международные стандарты. Методическое пособие – Казахстан, Общественный Фонд «Орден защиты свободной журналистики «FOR-POST», 2005.
4. Лагунова М. Соціально-психологічні аспекти управлінської діяльності / М. Лагунова. - К.: Центр сприяння інстит. розв. держ. служби, 2006. - 196 с.
5. Нижник Н.Р., Цветков В.В., Леліков Г.І., Крупчан О.Д., Дубенко С.Д., Ткачук П.М., Немировський Я.В. Державний службовець в Україні (пошук моделі). - Київ: Ін-Юре, 1998. - 272 с.
6. Орбан – Лембрик Л.Е. Психологія управління: Посібник.-К.: Академвидав, 2003.-568с.
7. Пірен М.І. Українська еліта і проблеми модернізації суспільства. Незалежний культурологічний часопис "І" / М.І.Пірен. - Режим доступу :<http://www.ji.lviv.ua/vidhuky/about-ukr.htm>.
8. Саймон Г. и др. Менеджмент в организациях: Сокр. пер. с англ. с 15-го изд. / Г. Саймон, Д. Смитбург, В. Томпсо; Общ. ред. и

вступ. сл. А.М. Емельянова и В.В. Петрова. - М.: Экономика, 1995. - 335 с.

Bibliography (transliterated):

1. Atamanchuk, H.V. Teoryya hosudarstvennoho upravlenyya / H.V. Atamanchuk. - M.: Omecha-L, 2004. - 301 s.
2. Havrylyuk A. Pryroda rezonansnoho liderstva ta yakisni oznaky suchasnoho lidera-upravlintsya. [Elektronnyy resurs]. - Rezhym dostupu: www.academy.gov.ua/ej6/txts/07gamslu.htm.
3. V. Demyan, T. Pak. Orhanyzatsyya raboty press-sluzhb – mezhdunarodnye standarty. Metodycheskoе posobyе – Kazakhstan, Obshchestvennyy Fond «Orden zashchyty svobodnoy zhurnalystyky «FORPOST», 2005.
- 4 Lahunova M. Sotsial'no-psykholohichni aspekty upravlins'koyi diyal'nosti / M. Lahunova. - K.: Tsentр spryannya instyt. rozv. derzh. sluzhby, 2006. - 196 s.
5. Nyzhnyk N.R., Tsvyetkov V.V., Lelikov H.I., Krupchan O.D., Dubenko S.D., Tkachuk P.M., Nemyrovs'kyу Ya.V. Derzhavnyy sluzhbovets' v Ukrayini (poshuk modeli). - Kyуiv: In-Yure, 1998. - 272 s.
6. Orban – Lembryk L.E. Psykholohiya upravlinnya: Posibnyk.- K.: Akademyday, 2003.-568s.
7. Piren M.I. Ukrayins'ka elita i problemy modernizatsiyi suspil'stva. Nezalezhnyy kul'turolohichnyy chasopys "I" / M.I.Piren. - Rezhym dostupu :<http://www.ji.lviv.ua/vidhuky/about-ukr.htm>.
8. Saymon H. y dr. Menedzhment v orhanyzatsyyakh: Sokr. per. s anhl. s 15-ho yzd. / H. Saymon, D. Smytburh, V. Tompsо; Obshch. red. y vstup. sl. А.М. Emel'yanova y V.V. Petrova. - М.: Экономыка, 1995. - 335 s.

К.В.Мелихов

**ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ КЕРІВНИКА
В УМОВАХ ВІДКРИТОСТІ ВЛАДИ (НА ПРИКЛАДІ –
КЕРІВНИКА ПРЕС-СЛУЖБИ ОБЛДЕРЖАДМІНІСТРАЦІЇ)**

Сучасні процеси державотворення в Україні зумовлюють актуальність досліджень необхідних якісних характеристик керівників у системі державного управління, особливо на найвищих посадах та забезпечення їх найкращих якостей. У статті досліджуються проблеми формування особистості керівника у системі державного управління, висвітлюється ряд протиріч у професійній діяльності керівника прес-служби.

Ключові слова: система державного управління, керівник прес-служби, відкритість влади, діяльність ЗМІ

К.В.Мелихов